

GARĪDZNIEKS UN FOLKLORISTS

PRĀVESTA PĒTERA SMELTERA
90 DZIMŠANAS DIENAS ATCEREI

Runājot par pirmajiem Latgales atmodas laikmeta darbiniekiem, viņu vidū prāvests Pēteris Smelters ieņem ļoti redzamu vietu, sevišķi folkloras materiālu krāšanā. Bez viņa pūliņiem šodien daudz plānāki izskatītos Latvju dainu biezie sējumi. Nav zināmi citu Latgales folkloras krājēju — J. Višņevska tautas dziesmu krājumi, bet ja var ticēt tā laika Latgales avižu korespondenta ziņai, tad J. Višņevska 3000 tautas dziesmu krājums sadedzis. P. Smelters ir vienīgais no viņiem, kura savāktie materiāli iespiesti, paglābti, un pētniekiem pieejami.

Pēteris Smelters dzimis 1868. g. 1. oktobrī Varakļānu pag. Kokaru ciemā. Vidus skolas izglītību viņš iegūst pašmācības ceļā un 1889. g. iestājas Pēterpils katoļu seminārā. Studijas nobeidz 1893. g., bet vājās veselības dēļ viņu priesterā kārtā iesvētī tikai 1894. g.

Viņa draudzes darbs norisinās Latgalē — Līvānos, Dagdā, Varakļānos, Andrupenē, Raipolē, Sventē. Viņš sasniedz ievērojamu vecumu—84 gadus, un mirst 1952. g. 9. jūlijā.

Ar folkloras materiālu krāšanu P. Smelters nodarbojies ilgus gadus. Tautas dziesmas sācis pierakstīt jau skolnieka gados. Nav pierādījumu minējumiem it kā viņš pievērsies folklorai tikai pēc satikšanās ar Fr. Trasunu 1889. g., kad viņa uzrakstītās pirmās tautas dziesmas iespiestas Katoļu kalendārā. Folkloras krātuvē bija Smeltera pirmā tautas

dziesmu klade ar atzīmi, ka tā sākta 1888. g. un turpat bija arī viņa 2 lieli un vairāki mazāki tautas gara mantu krājumi. Pirmajā krājumā Smeltera paša uzrakstīti 1515 folkloras materiāli (1888—1994, Līvānos), otrā krājuma 1309 folkloras vienības. 1895. g. Smelters savas uzrakstītās tautas dziesmas sāk sūtīt Kr. Baronam un aicina arī citus stāties šajā darbā. 1899. gadā, kad Latgalē pastāvēja iespiedumu aizliegums, Smelters dabū atļauju „zinātniskos nolūkos“ izdot savu pirmo folkloras krājumu: pasakas, mīklas, parunas un tautas dziesmas.

Smelters tautas gara mantas vācis kādās 26 Latgales draudzēs. Ar viņa parakstu Latvju Dainās iespiestas 1539 tautas dziesmas, bet kopā ar palīgiem savākto viņa dziesmu skaits ir daudz lielāks, nodrošinot pirmo vietu Latgales folkloras krājēju saimē. Tikai pateicoties P. Smelteram, Latgales tautas tradīcijas ieraudzīja dienas gaismu iespiestā veidā.

P. Smelteru var skaitīt arī pie Latgales atmodas laikmeta dzejniekiem. Viņš uzrakstījis un publicējis vairākus dzejoļus pirmajos Latgales laikrakstos.

Konstantins Strods.